

Examensarbete
10 poäng

Inne att lära in ute?

Om arbetet med utomhuspedagogik på skolor i Sverige och Norge

Malin Adelsköld

Det här är en undersökning om varför allt fler skolor satsar på att arbeta med utomhuspedagogik, samt vilka mål ledning och lärare har med detta. Det är också en undersökning om vilka orsaker som ligger bakom att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus. Vad ser lärare ute på skolor i Sverige som hinder för att undervisa utomhus? Undersökningen grundar sig på litteraturstudier, intervjuer och enkäter. Av resultaten framgår att skolor satsar på att arbeta med utomhuspedagogik för att det finns många pedagogiska skäl till att göra det. Målen med arbetet är bl.a. att eleverna ska bli bättre på att samarbeta och visa omsorg om varandra samt att lära sig uppträda miljövänligt i vardagliga situationer. Orsaker till att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus är bl.a. att det är för få vuxna och för stora elevgrupper. Men också att det finns en osäkerhet inför vad och hur man kan göra och om eleverna lär sig tillräckligt.

Nyckelord: grundskolan, utomhuspedagogik, utepedagogik, pedagogik, miljö, motorik, lek, natur, friluftsliv

Innehåll

1	Inledning	4
2	Syfte och problemställningar	5
2.1	Definition av utomhuspedagogik	5
3	Bakgrund och teori	6
3.1	Utomhuspedagogik – inget nytt påfund	6
3.2	Utomhuspedagogik idag	7
3.2.1	Naturskolan i Sverige	7
3.3	Varför använda sig av utomhuspedagogik?	8
3.3.1	Social utveckling	8
3.3.2	Motorisk utveckling, hälsa och livskvalitet	9
3.3.3	Miljöengagemang och miljövard	10
3.4	Att vara lärare, ledare och pedagog i uterummet	10
3.5	Lpo 94 och utomhuspedagogik	11
3.5.1	Skolans uppdrag	11
3.5.2	Mål att sträva mot och uppnå för den enskilda eleven	11
3.5.3	Kursplan för de samhällsorienterande ämnena	12
3.6	Kort om L97	12
4	Metod	14
4.1	Utformning av enkät- och intervjufrågor	14
4.1.1	Intervjuer och e-mail-utskick	14
4.1.2	Enkäten	14
4.2	Val av intervjupersoner och skolor att skicka enkäter till	15
4.3	Bearbetning av enkäter och intervjuer	15
5	Resultat	16
5.1	Intervjuer och e-mailutskick	16
5.1.1	Hur länge skolorna har arbetat med utomhuspedagogik	16
5.1.2	Pedagogiska skäl som ligger bakom arbetet	16
5.1.3	Nedskrivna mål för användandet av utomhuspedagogik	17
5.2	Resultat av enkätundersökning	18
5.2.1	Egen sammanställning av de som svarat Nej på fråga 7	20
6	Diskussion	22
6.1	Skolor som arbetar med utomhuspedagogik	22
6.1.1	Pedagogiska skäl	22
6.1.2	Mål med att använda sig av utomhuspedagogik	23
6.1.3	Läroplanen och utomhuspedagogik – jämförelse Sverige och Norge	23
6.2	Orsaker till att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus	24
6.3	Sammanfattande kommentar	25
7	Avslutning	26
	Referenser	27
	Bilaga 1	29
	Bilaga 2	30
	Bilaga 3	34

1 Inledning

I början av min näst sista termin på lärarutbildningen var det dags för två stora val inför den avslutande terminen. Vilken valbar kurs jag ville gå, och vilket område jag ville skriva mitt examensarbete inom. När jag började fundera på detta var min första tanke att jag ville skriva om något som jag inte har fått möjlighet att lära mig så mycket om under min utbildning. Något som jag gärna skulle vilja jobba med, men inte vet så mycket om. Det var så tanken om utomhuspedagogik kom upp. Jag har själv alltid tyckt om att vara mycket ute, men inte tänkt så mycket på det i skolsammanhang, åtminstone inte under min utbildning. När jag själv gick i skolan var man ju mest ute på friluftsdagarna, för att tävla i någon sportgren eller gå tipspromenad eller så. Bortsett från rasterna förstås, då man alltid var ute, i alla fall tills man började sjua och blev "för stor" för att leka...

Under vår sista PPU-kurs hade vi en del valbara föreläsningar då vi bland annat kunde välja att gå på en vid namn "Våga lämna klassrummet". När jag hade varit på den, tänkte jag att det här med att ta med sig barnen ut handlar faktiskt om att våga. Att våga ta sig ut från det trygga klassrummet där man vet hur man som lärare ska få allt att fungera. Jag blev nyfiken på hur det stod till med utomhusundervisningen på skolor runt om i Sverige. Finns det egentligen många skolor som arbetar mycket utomhus? Vad har de i sådana fall för mål med det? Vilka pedagogiska skäl ligger till grund för detta? Har de hakat på trenden över vad som är mest hett i metoddjungeln? Eller är utomhuspedagogik faktiskt något som kommit för att stanna? Jag ville också gärna veta varför lärare väljer att inte arbeta med undervisning utomhus. Eller är det så att en del lärare överhuvudtaget inte har något val? Att det finns så många hinder i vägen att det blir ett omöjligt projekt. Eller finns det många lärare som faktiskt inte är ett dugg intresserade av att undervisa utomhus alls?

Vilken valbar kurs jag valde? Jo, en kurs i Friluftsliv i den fjäll- och fjordnära staden Tromsø i Norge. På så vis fick jag också möjlighet att kunna se hur man arbetar med utomhuspedagogik i vårt grannland och kunna jämföra detta med hur vi arbetar i Sverige.

2 Syfte och problemställningar

Syftet med mitt arbete är att undersöka varför allt fler skolor satsar på att arbeta med utomhuspedagogik. Jag vill ta reda på vilka mål ledning och lärare har med detta. Jag vill också undersöka vad som ligger bakom det att lärare inte använder sig av undervisning utomhus. För att få en så bred bild som möjligt av användandet av utomhuspedagogiken, och eftersom jag går en kurs i Norge under samma tidsperiod som jag skriver mitt examensarbete, har jag undersökt ämnet både i Sverige och i Norge, men med tyngdpunkt i Sverige.

Mina problemställningar är följande:

- **Varför satsar allt fler skolor på att arbeta med utomhuspedagogik?**
- **Vad har ledning och lärare för mål med att använda sig av utomhuspedagogik?**
- **Vilka orsaker ligger bakom att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus?**

2.1 Definition av utomhuspedagogik

Vad innebär ordet utomhuspedagogik egentligen? Som man hör av ordet handlar det om en pedagogik som genomförs utomhus. Pedagogik är vetenskapen om uppfostran och undervisning samt förutsättningar, mål och medel för uppfostran och undervisning. Frågor gällande detta har under årens lopp gett anledning till försök med olika metoder. (Bra Böckers lexikon) Enligt Dahlgren och Szczepanski (1997) är utomhuspedagogik både en plats för lärandet och ett innehåll eller en metod för lärandet. Helhetsupplevelse, att arbeta utifrån teman där flera ämnen är integrerade och att eleverna är i direktkontakt med föremålet för lärandet, är enligt författarna centrala delar av utomhuspedagogiken.

En förenig av känsla, handling och tanke utmärker utomhuspedagogikens starkt pragmatiska, handlingsorienterade bildningsperspektiv. (Dahlgren & Szczepanski, 1997, s 51).

I en förstahandsupplevelse av omgivningen, där vi använder alla sinnen, får vi tillgång till en slags ”tyst kunskap”. Den kunskapen är inte tillgänglig när lärandet byggs på texter i böcker (sekundär kunskap). I utomhuspedagogiken finns inte heller några absoluta referenspunkter, lärande fortgår i en ”fri och aldrig avslutad process” där utgångspunkten för själva lärandet är den direkta upplevelsen. (Dahlgren & Szczepanski, 1997, s 52)

I den litteratur jag har läst, och i det material jag har funnit på nätet, märker jag att man ofta sammankopplar utomhuspedagogik med miljöundervisning. I Dahlgren och Szczepanski står det till exempel att:

Ett av utomhuspedagogikens centrala mål är att utbilda för varsamhet mot vår natur- och kulturmiljö och till ett ansvar för allt levande, landet. (s 11).

När jag använder mig av ordet utomhuspedagogik i mitt arbete menar jag främst en användning av utomhusmiljön (skolgården, parken, skogen, samhället, staden mm) för pedagogiska ändamål i skolan, och i olika ämnen.

3 Bakgrund och teori

I detta kapitel kommer jag att redovisa en del tidigare forskning och undersökningar som har gjorts inom området utomhuspedagogik. Jag gör också en liten kort historisk tillbakablick för att visa på gamla idéer som till viss del ligger till grund för tankegångarna i dagens utomhuspedagogik. Jag kommer slutligen att gå in i styrdokumentet för att se vad de ger för förutsättningar för att arbeta med utomhuspedagogik i skolan.

3.1 Utomhuspedagogik – inget nytt påfund

På 1600-talet levde och verkade den tjeckiske pedagogen J.A Comenius (1592-1670). Han var en företrädare för användbar, handlingsburen kunskap och förespråkade lärande i autentisk miljö. Trädgården blev för honom en metafor för konkret lärande. Han ansåg att man i undervisning skulle börja med att öva sinnen för att först därefter kunna befästa kunskapen i minnet, och hans motto var ”Gå ut för att lära in, gå in för att lära ute” (Dahlgren & Szczepanski, 1997, s 17-18; Pedagogisk Uppslagsbok, 1996).

En annan betydelsefull person i utomhuspedagogikens framväxt är den på 1700-talet verksamme schweizisk-franske författaren Rousseau (1712-1784). Han poängterade vikten av mötet mellan barnet och verkligheten under uppväxten. I hans uppfostringsroman *Emile eller Om uppfostran* presenterades den första boken för Emile först när han var tolv år gammal. Rousseau ansåg att den sinnliga erfarenheten var väldigt viktig vid inläringen och att lärandet i första hand stimuleras i leken och genom direkta, och just sinnliga, erfarenheter. (Dahlgren & Szczepanski, 1997, s 18)

Ellen Key (1849-1926) var en kvinna som starkt ifrågasatte den rådande pedagogiken på sin tid. I boken *Barnets århundrade* talar hon bland annat om ”själamorden i skolorna”. Key var en förkämpe för en alternativ pedagogik, där fältstudier i det verkliga livet var utgångspunkten för lärande och kunskap. Barnen skulle inte bara söka kunskap i biblioteken utan även i verkligheten. Genom till exempel hantverk och trädgårdsarbete övades matematik, menade Key. Key vände sig också mot Frøbels kindergarten där barnen, enligt hennes mening, betraktades som en flock, vilka skulle leka och arbeta efter de vuxnas olika planeringar. Självt förespråkade hon fri lek vid stranden, i skogen, på vinden, ja alla platser där man kunde nå ett fördjupande av själen, eggande av företagsamheten och närvarande av fantasin. Key påpekade vikten av att eleverna i skolan utvecklar sina egna individuella personligheter, och att det inte skapas ”dussinmänniskor”. (Dahlgren & Szczepanski 1997, s19; Hartman 1995)

Den amerikanske filosofen och reformpedagogen J. Dewey (1859-1952) ansåg att vi utvecklas i praktiska erfarenheter genom att göra något – ”Learning by doing” – lära genom att göra. Begreppsbildning underlättas, enligt Dewey, i praktisk hantering av

konkret material och genom konkreta erfarenheter av omgivningen. Han utgick från undersökningsprocesser, varvid eleverna skaffade sina egna erfarenheter. Därefter var det viktigt att dessa sinneserfarenheter utsattes för reflektion. På detta sätt byggdes en bro över klyftan mellan tänkandet och handlandet, vilket resulterade i värdefull kunskap. (Hartman, 1995, och Dahlgren & Szczepanski, s 19-20).

3.2 Utomhuspedagogik idag

Det finns som föregående stycke avspeglade ett stort antal föregångare till det som vi menar är utomhuspedagogik idag. Många tänkare och pedagoger har funderat kring hur vi människor bäst lär oss saker och ting i livet, och en del av dessa omsatte också dessa tankegångar i praktiken. Men vad är då egentligen utomhuspedagogik idag och vilka är det som använder sig av utomhuspedagogiken i sitt yrkesutövande?

Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att utomhuspedagogik kan existera i varje geografiskt sammanhang. Den utförs då av pedagoger med varierande utbildningsbakgrund: förskollärare, grundskollärare, gymnasielärare, biologer, kulturvetare, turistguider, m.fl. Det finns därför ingen kärngrupp av professionella utomhuspedagoger. Som ett resultat av detta får utomhuspedagogik ses utifrån många olika perspektiv. En liten grupp av yrkesmässigt aktiva utomhuspedagoger kan vi i dag hitta spridda över landet vid naturskolor och inom icke institutionaliserade rörelser. (s 25)

3.2.1 Naturskolan i Sverige

I år har naturskolan funnits i Sverige i 20 år. Naturskolornas antal växer stadigt och verksamheten utvecklas. Idag finns det runt 70 aktiva naturskolor runt om i Sverige. En kort sammanfattning av "naturskolans själ" kan visas i följande centrala punkter:

- naturskolan är inte ett hus, utan det är arbetssättet som är naturskola
- personalen är den viktigaste resursen som sprider naturskolans arbetssätt
- elevernas egna upplevelser och sinnesintryck i naturen är grunden till ett aktivt lärande

(www.naturskolan.lund.se 02-09-27)

Naturskolorna arbetar för en central idé, nämligen Comenius motto "att lära in ute". Positiva upplevelser i naturen är enligt naturskolan grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Det gäller såväl barn som vuxna. Att få utveckla sin känsla för naturen är ett första viktigt steg mot förståelse. Kunskap om naturen börjar i naturen.

Naturskoleföreningen menar att regelbunden utomhuserfarenhet i skiftande miljöer, årstider och sammanhang leder till en bred kunskap. Det kan vara konkreta faktakunskaper som fördjupas och ger förståelse. Men kunskap handlar också om färdigheter, som att till exempel hantera håven eller luppen på rätt sätt. En ytterligare kunskapsform är förtrogenhet, en dimension av kunskap som är intuitiv och står nära de sinnliga erfarenheterna.

I Lund kan till exempel både förskolor, grundskolor och gymnasieskolor använda sig av Naturskolan utan kostnad. Naturskolans främsta syfte är att stimulera och stärka skolor i deras arbete med miljö och naturvetenskap – i klassrummet, på skolgården, i samhället och i landskapet. De handleder och fortbildar skolans pedagogiska personal och medverkar i undervisning. De kan också vara med och planera och genomföra lägerskolor, och kan ge råd och hjälp att genomföra miljöåtgärder ute på skolorna i kommunen. Alla naturskolor i Sverige förenas i tidskriften Bladet, som man som medlem kan få hem i brevlådan, eller annars läsa delar av på nätet. (www.naturskolan.lund.se 02-09-27)

3.3 Varför använda sig av utomhuspedagogik?

En av anledningarna till varför utomhuspedagogik bör tas på allvar i större utsträckning än vad som hittills skett i vårt land är den forskning som studerar människans relation till sin fysiska miljö. Detta menar Brügge och Szczepanski (1999). Vår ökade kunskap om de positiva effekter av naturkontakt i utemiljön för barns hälsa, motoriska utveckling, lekbeteende och koncentrationsförmåga måste omsättas i praktisk handling menar de vidare.(s 27) Utöver dessa motiv finns dessutom en hel del andra grunder till arbete med utomhuspedagogik i skolan, som också till viss del nämnts i föregående kapitel, till exempel miljöengagemang och miljövard, livskvalitet och social utveckling.

3.3.1 Social utveckling

Ett motiv för att bedriva utomhuspedagogik är att helt andra krav ställs i utomhusmiljön, vilka kräver samarbete och därigenom utvecklar social kompetens. Arbete ute i en variationsrik naturpräglad miljö bjuder oftast på motstånd (eller kanske bättre sagt utmaningar) och fordrar ett samarbete som inomhusmiljön inte i lika hög grad erbjuder. (Brügge & Szczepanski 1999, s 27)

Grahn, Glantz och Hedberg (1999) menar att lekmiljön har betydelse för hur barn leker och i och med detta också för deras utveckling. På en hård och trist plats där barnen trängs och miljön varken inspirerar eller ger möjlighet till positiva aktiviteter, grupperar sig barnen och nöter på varandra i stället för att ha roligt. En sådan miljö genererar konflikter och är inte trivsamt för någon. I städerna finns det allt för många sådana miljöer på såväl skolor och förskolor som i bostadsområden.

Grahns studier av daghem med mycket utomhusverksamhet och naturkontakt pekar i riktning av att lekbeteendet påverkas på ett positivt sätt. Barnen kan bestämma mycket mer själva om sina lekar vilka också får tydligare början och slut. Man stör varandra mindre och den som vill vara för sig själv kan vara det. Personalen behöver inte heller ingripa så ofta vid olika konflikter mellan barnen. Detta kan också ha att göra med att barn som genom sitt beteende tar stort utrymme och därmed nöter på omgivningen i en inomhusmiljö, i naturen kan leva ut och komma till sin rätt utan att störa andra. (Grahn m.fl. 1999, s 168-170).

Jordet (1998) menar att uteskola är ett arbetsätt som främjar barns språkutveckling. Han följde under två år en klass på Søbakken skole i Elverum, Norge, genom tredje och fjärde skolåret. I observationen av klassen visade det sig att barnen under

utomhusaktiviteterna i uteskolan samtalade mer med varandra på ett naturligare sätt än i klassrummet. Samtalen handlade om saker som skedde under tiden som de var ute, upplevelser och observationer berättades för varandra – spontant och ivrigt. Barnen började också oftare spontant samtala med de vuxna medan de var ute. De konflikter som uppstod, löste sig ofta av sig självt och ibland med lite hjälp från en vuxen. Men både läraren i klassen och Jordet upplevde att det uppstod få konflikter ute – mycket färre än inne i klassrummet.

3.3.2 Motorisk utveckling, hälsa och livskvalitet

Paula Nilsson är sjukgymnast och idrottslärare i Helsingborg och Margareta Söderström är allmänläkare och forskare vid Göteborgs universitet. Tillsammans har de genomfört en undersökning på fem förskolor för att ta reda på om grovmotorik och fysisk form hos förskolebarn skiljde sig åt mellan barn på förskolor med varierad utomhusmiljö, och som uppgav långa dagliga utevistelser, jämfört med barn som hade korta utevistelser i torftig utomhusmiljö. Kroppens muskler och skelett används mindre och utsätts för mindre allsidig belastning i dagens samhälle, menar Nilsson och Söderström. De ville se om detta redan märktes på barn i förskoleåldern. Under höstterminen 1999 till vårterminen 2000 genomförde de ”European Tests of Physical Fitness” (Eurofit test) på fem utvalda förskolor (90 barn, fyra till sex år gamla). I försöket, som testade grovmotorisk utveckling och fysisk form (muskelstyrka, fysisk kondition, balans) på förskolebarn, fann Nilsson och Söderström att de barn som var utomhus och lekte i varierad naturmiljö hade både bättre fysisk kondition och balans.

En bra grovmotorik och fysisk form kan ha positiva effekter på hälsan både nu och framöver. Omedelbara positiva effekter kan vara att barnen får en bättre kroppsuppfattning, vilket samtidigt ökar förmågan att fokusera och behålla uppmärksamheten. De positiva effekterna framöver kan t ex vara bättre skelett (lägre förekomst av osteoporos, dvs. benskörhet), mindre fetma, mer muskler, bättre ämnesomsättning, genom att barnen erhåller lägre blodsockernivåer och insulinnivåer, lägre blodtryck och kanske en bättre hållning, menar Söderström. Eftersom det förefaller vara ett samband mellan barnens å ena sidan grovmotorik och fysiska form och å andra sidan deras utevistelser och utomhusmiljöer så bör man öka möjligheterna till rörelse i varierad utomhusmiljö i förskolan, konstaterar både Nilsson och Söderström. (Arena Förskolan/skolan 2002-09-25)

Quennerstedt, Sundberg och Öhman (1999) menar att friluftsliv och rörelse i naturen kan ses som en alternativ kroppskultur för barn och ungdomar. Den har upplevelseaspekten i centrum, präglad av rörelseglädje, sinnlighet och samarbete. Ett hopp över diket har inte samma regelstyrning och krav på tekniskt utförande som ett längdhopp med måttband, utfört på idrottsarenan. Det handlar enligt dessa tre författare om att skapa förutsättningar för barn så att ”de hittar sig själva i rörelsen, i sin kropps oändliga möjligheter och i ett varande, där barn vågar uttrycka sig fritt och känna.” (s 190). Kanske är det i mötet med det okontrollerade – mötet med den vilda naturen, där vi också kan möta oss själva i våra kroppar – som naturen påverkar hälsan, menar Quennerstedt, Sundberg och Öhman. Om fysiska aktiviteter i det fria kan fylla uppgiften att nå hela människan, dvs. att känna såväl kropp som natur som en organisk enhet, inte som en maskin, är det fråga om hälsa i ett helhetsperspektiv. (s 191).

I Folkhälsorapport från Socialstyrelsen (2001) kan vi läsa att allergier och astma numera är de vanligaste kroniska sjukdomarna hos barn. Ett stort antal studier har visat att astma hos barn ökat kraftigt de senaste 25 åren, både i Sverige och i övriga västvärlden. Orsakerna till astma ligger i ett bara delvis utrett komplicerat samspel mellan ärftliga faktorer och faktorer i miljön. När det gäller miljön är fuktiga bostäder och dåligt inomhusklimat, med bl.a. bristande ventilation viktiga orsaker till utveckling av astma.

Skolan är barnens arbetsplats och den miljö där de vistas en stor del av dagen. I undersökningen "Barns vardag – tioåringar om skolan och fritiden" som utfördes av Statistiska Centralbyrån 1998, tyckte tre av fyra elever att skolans lokaler var fina och att skolmaten var bra. Men 14 procent tyckte att lektionerna var bråkiga, en tredjedel att ljudnivån var för hög och en av tio att luften var obehaglig eller tung. (Socialstyrelsen 2001).

3.3.3 Miljöengagemang och miljövard

Idag är det mer eller mindre självklart att man åtminstone påstår sig vara miljömedveten och helst miljöengagerad. Detta gäller inte minst ute på skolorna. Klas Sandell (1999) menar att friluftsliv ses som en viktig pedagogisk metod för att väcka och fördjupa miljöengagemang. Många förespråkare för naturfolk anser att om man regelbundet får möta naturen så utvecklar man en positiv relation till allt levande. Ett vänskapsförhållande som leder till engagemang för att motverka livsnedbrytande processer och värna om livets mångfald – för man skadar inte den man tycker om. Många har idag glömt att förundra sig över naturens rikedom – eller med ett modernt uttryck – den biologiska mångfalden. Vi har mist förmågan till förundran och därigenom placerat oss vid sidan av naturen. (s 193)

3.4 Att vara lärare, ledare och pedagog i uterummet

De pedagogiska förutsättningarna för erfarenhetsbaserat lärande i uterummet fordrar att vi ständigt är öppna för att öka våra kunskaper. Det menar Brügge och Szczepanski (1999) som i boken Friluftslivets pedagogik vill visa på de stora möjligheter som det svenska landskapet erbjuder i form av friluftsliv och ledarskap – gruppdynamik, naturkontakt och miljöundervisning – och hur detta kan kopplas till andra ämnesområden. I och med att naturen inte har några väggar begränsas inte lärandet utan nya möjligheter dyker ständigt upp. Skolan lika väl som förskolan borde ha större möjligheter till att nyttja uterummet som en pedagogisk resurs, menar Brügge och Szczepanski.(s 28) Men att vara ledare inomhus i den vanliga miljön där väggarna avgränsar området är en sak – att vara ute, där allt kan hända på en gång och där man inte har fullständig kontroll över vad som sker i alla buskar, är något annat. Att vara ledare utomhus innebär att man ständigt måste vara flexibel och att det i förväg uppgjorda programmet kanske inte alltid håller. Men det är ofta just det som gör det hela spännande och roligt, menar Brügge och Szczepanski. (s 29) Att som lärare och ledare anamma en av de pedagogiska grundsynerna inom utomhuspedagogiken – learning by doing eller lära genom att göra – fordrar många gånger att man funderar över vad kunskap och bildning är och hur vi bäst tar den till oss. Det kan också ge oss ett nytt perspektiv på vår lärar- och ledarroll, menar Brügge och Szczepanski (s 44).

Jordet (1998) skriver att läraren i den klassen han studerade under uteskolan upplevde en stor osäkerhet kring upplägget av utomhusundervisningen under det första året. De frågorna hon alltid ställde sig själv var: Är upplägget bra nog? och Får barnen några ämnesmässiga kunskaper av det vi ska göra? Den här osäkerheten gjorde sig ofta påmind och läraren hade ofta dåligt samvete för att det de gjorde ute inte var ämnesmässigt riktigt nog. Men hon hade hela tiden en stor tro på att detta arbetssätt var bra för eleverna, och detta gav henne kraft att fortsätta arbeta med uteskolan.

3.5 Lpo 94 och utomhuspedagogik

Kan vi finna stöd för att bedriva utomhuspedagogik i skolan utifrån det som står i läroplanen, Lpo 94? Jag har tagit fram påståenden och punkter som jag anser ger ett underlag för att argumentera för användandet av utomhuspedagogik i skolan. Jag har valt att se på skolans uppdrag och mål som ska strävas mot och uppnås av den enskilda eleven. Slutligen har jag också valt att titta lite på kursplanen för de samhällsorienterande ämnena för att se om den ger några möjligheter för att bedriva undervisning utomhus.

3.5.1 Skolans uppdrag

Under huvudrubriken *Skolans värdegrund och uppdrag* och underrubriken *Skolans uppdrag* står det skrivet att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Det står också att leken har en stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper, särskilt under de tidiga skolåren. Vidare står det skrivet att det i all undervisning är angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Ett sådant perspektiv är till exempel miljöperspektivet, där eleverna får möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.

Om kunskapsbegreppet står det under samma rubrik skrivet att skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap idag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker.

Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling, och detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. (www.skolverket.se 2002-09-25)

3.5.2 Mål att sträva mot och uppnå för den enskilda eleven

Under huvudrubriken *Mål och riktlinjer* finner vi att skolan ska sträva efter att varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. Skolan ska också sträva mot att varje elev lär sig utforska, lära och arbeta självständigt och tillsammans med andra.

Under *Mål att uppnå i grundskolan* står bland annat följande skrivet att skolan ansvarar för att eleven efter genomgången grundskola känner till förutsättningarna för en god miljö och förstår grundläggande ekologiska sammanhang. Skolan ansvarar också för att eleven har grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa, samt har förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön.

Om läraren står det bland annat att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och får en möjlighet att arbeta ämnesövergripande. (www.skolverket.se 2002-09-25)

3.5.3 Kursplan för de samhällsorienterande ämnena

Utomhuspedagogik kopplas ofta samman med naturstudier och till de naturorienterande ämnena, men eftersom syftet med utomhuspedagogik enligt Szczepanski och Brügge (1999) bland annat är att ”genom tematiskt ämnesövergripande studier och aktiviteter i utomhusmiljön levandegöra ämnenas alltför ofta abstrakta begrepp” (s 28) vill jag gärna titta på vad kursplanen i samhällsorienterande ämnen ger för utrymme till utomhuspedagogik. För mig som SvSO-lärare är det förstås också särskilt intressant.

I kursplanen för de samhällsorienterande ämnena (SO-ämnena) står det skrivet att studier inom det samhällsorienterande kunskapsområdet ska kopplas samman med kunskaper och uttrycksformer inom skolans andra ämnen. Vidare står det att kunskaperna inom SO-ämnena ska ge en grund för att delta, ta ansvar och agera som medborgare i ett demokratiskt samhälle och för att medverka till en hållbar samhällsutveckling.

I Mål att sträva mot för de samhällsorienterande ämnena kan vi läsa att skolan i sin undervisning skall sträva efter att eleven deltar aktivt i samhällsliv och samhällsutveckling samt tar ansvar för livsmiljön. Skolan ska här också sträva efter att eleven utvecklar förståelse för ekologiska sammanhang, samt olika sätt att fördela och använda resurser.

Under *Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret* står det bland annat att eleven skal känna till händelser och förhållanden som format och formar närsamhället och dess miljö. Eleven ska också kunna jämföra de egna livsvillkoren i andra miljöer och i olika tider. (www.skolverket.se 2002-09-25)

3.6 Kort om L97

I vårt grannland Norge har de en läroplan som heter ”Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen” som trädde i kraft 1997 (L97). Det är en diger bok med många bilder och med en konstnärlig utformning. Det överordnade målet i L97 är att undervisningen ska stimulera hela människan, ”Det integrerte menneske”, som binder samman de sex andra ”områdesmålen” i läroplanen:

Det meningssøkende menneske
Det skapende menneske
Det arbeidende menneske

Det allmenndannede menneske
Det samarbeidende menneske
Det miljøbevisste menneske

Den norska läroplanen säger en hel del om undervisning utomhus och i lokalsamhället. Jag har valt att citera två stycken här som visar på detta.

Stykkene finner vi i delen om *Principper og retningslinjer for opplæringa i grunnskulen*. Under rubriken *Lokal tilpassing*:

Opplæringa må leggje vekt på å styrkje kunnskapen om og tilknytninga elevane har til lokalsamfunnet, naturen der, næringar, tradisjonar og levesett. Det krev eit breitt spekter av praktisk røynsle og aktivitetar, opplevingar og impulsar i lokalmiljøet. Det må skapast eit miljø der elevane saman med vaksne og saman med kvarandre tek del i ulike gjeremål. Opplæringa blir da meir praktisk og livsnær og byggjer bru mellom det sentralt fastsette lærestoffet og miljøet til elevane. Lokal forankring og identitet gir grunlaget for ei breiare forståing for allmenne trekk i ulike livsvilkår – uavhengig av kvar folk bur. (Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement 1996, s 58)

och under rubriken *Skulen og lokalsamfunnet*:

...Skolen må derfor dra nytte av nærmiljøet og lokalsamfunnet for å eksemplifisere, konkretisere, og utfylle læreplanane for faga. I lokalsamfunnet kan elevane finne svar på spørsmål, prøve oppfatningar – og få nye spørsmål å arbeide vidare med.

I opplæringa må lokalsamfunnet nyttast på ein aktiv måte. Elevane må bli fortrulege med den lokale naturen og miljøforholda, byggjeskikk og handverk, brukskunst og utøvande kunst. (Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement 1996, s 61)

4 Metod

För att söka svar på min första och andra frågeställning (Varför satsar allt fler skolor på att arbeta med utomhuspedagogik? och Vad har ledning och lärare för mål med att använda sig av utomhuspedagogik?) har jag valt att göra intervjuer med lärare och ledning på skolor med utomhuspedagogik som profil. På grund av att jag läser min valbara kurs på lärarhögskolan i Tromsö har jag valt att genomföra dessa intervjuer i Tromsöområdet. Jag har också genomfört intervjuer med lärare på skolor med utomhuspedagogisk inriktning i Sverige, men då via telefon. Utöver detta har jag skickat ut ett e-mail med frågor som rör frågeställningarna till rektorer på skolor som bedriver utomhuspedagogik i Sverige.

Till min tredje frågeställning (Vilka orsaker ligger bakom att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus?) har jag valt att genomföra en enkätundersökning på skolor i Sverige där det via deras hemsidor inte framgår att de arbetar med utomhuspedagogik.

4.1 Utformning av enkät- och intervjufrågor

När vi arbetar med frågor för att samla information måste vi beakta två aspekter, enligt Patel och Davidson (1994). Dels måste vi tänka på hur mycket ansvar som lämnas till intervjuaren när det gäller frågornas utformning och inbördes ordning. Detta kallas grad av standardisering (s 60). Dels måste vi tänka på i vilken utsträckning frågorna är fria för intervjupersonen att tolka fritt beroende på sin egen inställning eller tidigare erfarenheter. Detta kallas grad av strukturering (s 61).

4.1.1 Intervjuer och e-mail-utskick

Till både intervjuer och e-mail-utskick har jag använt mig av samma grundfrågor (Bilaga 1). I intervjuerna utgick jag från frågorna som huvudpunkter, men utöver detta var det ganska fritt för intervjupersonerna att ta upp det de ansåg som viktigt, eller för mig att fråga vidare om sådant som kom upp under intervjuens gång. Intervjuerna hade därför både en låg grad av standardisering och en relativt låg grad av strukturering.

4.1.2 Enkäten

I enkäten har jag en inledande del med frågor som ger en bakgrund av läraren, vilka ämnen han/hon undervisar i, vilka årskurser, hur länge han/hon arbetat som lärare osv. (Bilaga 2). Efter denna del kommer en "På vilket sätt- fråga" och en "Varför-fråga" som ger möjlighet för mer öppna svar. Resterande del består av fasta svarsalternativ med vissa öppningar för egna svar på enskilda ställen. Enkäten avslutas så med en öppen fråga om eventuella övriga kommentarer kring ämnet. Enkäten har således både delar med helt strukturerade frågor och delar med mer ostrukturerade frågor. Hela enkäten är dock helt standardiserad i och med att samma frågor ställs i samma ordning till alla personer som besvarar den.

4.2 Val av intervjupersoner och skolor att skicka enkäter till

För att ta reda på skolor med utomhuspedagogik som profil uppe i Tromsö-området gick jag in på Tromsö kommuns hemsida (www.tromso.kommune.no). Där fann jag fem olika skolor som har antingen ”uteskole” eller ”pedagogisk bruk av uterommet” som del av egen profil. Av dessa valde jag att besöka två skolor, en ganska stor skola (klassetrinn 1-7) i Tromsö och en lite mindre skola (klassetrinn 1-4) i en liten by någon mil utanför stan. Detta för att se på hur två skolor med helt olika förutsättningar bedriver utomhuspedagogik och har för mål med detta.

För att ta reda på skolor som jobbar med utomhuspedagogik i Sverige sökte jag på nätet efter ”utepedagogik” och ”utomhuspedagogik” och kom så till 17 olika skolors hemsidor. Av dessa valde jag ut de som tydligast ansåg sig arbeta med utomhuspedagogik (11 stycken) och sände ut e-mail till rektorerna på de skolorna.

När jag skulle skicka ut enkäterna utgick jag ifrån Skolverkets hemsida där man kan söka efter skolor i hela Sverige. Jag valde slumpmässigt ut några skolor i varje län, men försökte få med skolor både på landsbygden, i mindre städer och i storstäder. Detta för att få ett mer intressant och brett material att utgå ifrån. Alla skolor är grundskolor, främst med år 1-6, men även några med år 1-9. Allt som allt sände jag ut sex enkäter vardera till 25 skolor med förhoppning om att en lärare i varje årskurs (år 1-6) skulle fylla i enkäten (i den mån skolan hade en lärare i varje årskurs förstås). Tillsammans har jag alltså sänt ut 150 enkäter.

4.3 Bearbetning av enkäter och intervjuer

I mitt arbete använder jag mig av både den kvalitativa och den kvantitativa bearbetningsmetoden. Enkäterna är ett försök att få en generell bild av användandet respektive icke-användandet av utomhuspedagogik på skolor i Sverige, och bearbetas således kvantitativt. Intervjuerna ger en djupare helhetsbild av varför skolor väljer att arbeta med utomhuspedagogik och kommer därmed bearbetas kvalitativt (Patel & Davidson, 1994).

5 Resultat

5.1 Intervjuer och e-mailutskick

Jag har till frågeställning ett och två intervjuat en rektor och två lärare på två skolor i Norge och en lärare på en svensk skola. Jag har fått in fyra svar på mina e-mailutskick, två från rektorer och två från lärare. Här kommer jag att sammanställa de svar som jag har fått på de huvudfrågor jag ställde.

5.1.1 Hur länge skolorna har arbetat med utomhuspedagogik

De skolor jag har gjort intervjuer på eller fått svar på mitt e-mailutskick från har alla arbetat med utomhuspedagogik i ett par år. Några av skolorna har arbetat med detta i omkring sju till tio år, och några har börjat med detta under de senaste två, tre åren. På flera av skolorna har en eller flera lärare gått kurser i utomhuspedagogik.

På skola 1 (en 1-5-skola i ett mindre samhälle på landsbygden) började för drygt tio år sedan ett antal nya lärare att jobba. Då var det ganska dålig stämning på skolan. Många lärare hade arbetat väldigt länge och hade ingen inspiration. Man bestämde sig för att satsa på något nytt, och det blev användningen av uterummet i undervisningen. De började gå ut en dag i veckan med åldersblandade grupper. En eldsjäl bland lärarna ville gärna utöka arbetet utomhus och sätta igång med skolträdgård. Skolan fick låna kyrkans mark till en början, men sedan fick lärarna föräldrarnas hjälp med att dra igång skolträdgård på skolgården.

På skola 2 (en 1-7-skola i Tromsö) bildades en "utegrupp" (bestående av rektor, några lärare och en landskapsarkitekt) för att förbättra skolgården för omkring sju år sedan. Man ville satsa mer på fysisk aktivitet och hälsoarbete på skolan och därför gjorde man olika "rum" som kunde användas till detta på skolgården. I början var inte tanken riktigt född för mer pedagogiskt användande av uterummen. Men efter det att L-97 kom så började man arbeta mer med "vanlig" undervisning och utegruppen arbetade fram en pedagogisk plan för användandet av uterummet.

På skola 3 (en 1-4-skola i ett litet samhälle utanför Tromsö) hade man våren 2001 ett projekt då man provade på att ha utedag en dag i veckan under fem veckor. Intentionerna med projektet var att få ett bättre samarbete med SFO (fritidsverksamheten på skolan). Tidigare hade det inte funnits något samarbete alls och lärare och fritidspedagoger ville gemensamt gå in för att skapa en god läromiljö från klockan 8-17 om dagarna för barnen i skolan och SFO. Nu har skolan en fast utedag i veckan hela året. Utedagen är dock numera bara under skoltid, men man samarbetar fortfarande med SFO-lärarna på andra sätt.

5.1.2 Pedagogiska skäl som ligger bakom arbetet

Via intervjuer och svar på e-mailutskick har jag fått ta del av många olika pedagogiska skäl till varför man använder sig av utomhuspedagogik i undervisningen. Här har jag sammanställt svar som jag har fått från de olika skolorna i undersökningen.

På en skola vill lärarna lära eleverna att vara ute i naturen och känna sig hemma där. De tyckte också att det var mycket gammal kultur som höll på att försvinna, t.ex. hur man binder en krans, hur man gör en snodd, hur man binder en visp etc.

En annan skola vill framhäva att barnen i det utomhuspedagogiska arbetssättet får lära sig med hela kroppen och alla sinnen. Ett annat pedagogiskt skäl menar rektorn på skolan är att barn lär sig på olika sätt, och det ges det möjlighet till i detta arbetssätt. Arbetssättet innebär dessutom att man får röra sig ute, och det gynnar elever som har svårt med koncentrationen.

På en skola anger rektorn inte så många pedagogiska skäl, men menar att arbetet med utomhuspedagogik ingår i skolans arbete med "främjande livsstilar" och med olika inlärningsstilar.

Att barnen ska upptäcka, uppleva och undersöka med alla sinnen, är det viktigaste pedagogiska skälet på en skola. De vill vänja barnen vid att vistas i naturen och kunna klä sig för detta. Slutligen vill de även ge eleverna möjlighet att röra sig vid fler tillfällen än de två idrottslektionerna i veckan.

Att använda alla sina sinnen är återigen ett pedagogiskt skäl på en annan skola, och dessutom att arbeta med miljö, att få naturupplevelser, att det är en inspirationskälla till undervisning, samt att man på detta sätt arbetar mycket med den motoriska utvecklingen hos barnen.

På nästa skola menar lärarna att barn lär och utvecklas genom erfarenhet och reflexion, och detta ges det stora möjligheter till i det utomhuspedagogiska arbetet. Eleverna ska stimuleras till att fundera över saker och ting och att vilja undersöka dessa utifrån sina funderingar. Det är genom aktiv handling och verksamhet som vi utvecklas och lär oss. Arbetet utomhus är också viktigt för den motoriska utvecklingen. Leken är viktig för att utvecklas på det sociala planet, för att lära sig samarbeta med varandra.

Slutligen, på den sista skolan, ser rektorn och lärarna leken som en mycket viktig del i inlärningsprocessen. Barn lär nya saker genom att leka och när de lär sig nya saker inviterar detta till nya lekar. Utemiljön är en flexibel och god inlärningsmiljö där eleven står i fokus. Att eleverna blir nyfikna och vill undersöka saker och ting är också ett viktigt skäl till att arbeta mer utomhus. Att arbeta utomhus är också ett flexibelt lärosätt som passar många lärostilar hos barnen. Barnen lär dessutom känna varandra väldigt bra. Det främjar den motoriska utvecklingen hos barnen, och det är även viktigt att barnen får lära sig om hur man ska klä sig för att hålla sig torr och varm.

5.1.3 Nedskrivna mål för användandet av utomhuspedagogik

Av de sju skolor som har ingått i min undersökning har två skolor nedskrivna mål för sitt arbete med utomhuspedagogik. Två av de andra skolorna håller på att ta fram mål för sitt utomhuspedagogiska arbetssätt.

De nedskrivna målen för arbetet med utomhuspedagogik ser på en skola i Sverige ut så här:

MÅL: När eleven lämnar (...)skolan visar han/hon respekt för allt levande och uppträder miljövänligt i vardagliga situationer.

Kriterier:	- Att kunna och i praktisk handling tillämpa allemansrätten.
	- Att kunna källsortera.
	- Att förstå naturens kretslopp.
Arbetsätt:	- Vi arbetar genom att upptäcka, undersöka och uppleva.
	- Vi strävar efter att skolans profil genomsyrar verksamheten.
	- Vi förlägger ett arbetspass/vecka utomhus.

I ”Pedagogisk plan for bruk av uterommet” har utegruppen på skola 2 i Tromsö formulerat generella mål för själva planen. Dessa mål är också de nedskrivna målen de har för arbetet med utomhusundervisning. Målen är följande:

1. Få elevene til å bli motiverte i forhold til det å være ute og å utvikle naturglede.
2. Bevisstgjøre både elever og lærere om uterommet som læringsarena.
3. Utvikle samarbeid og omsorg for hverandre.
4. Lære elevene å ta ansvar for skolens uterom.

5.2 Resultat av enkätundersökning

Resultaten bygger på 61 besvarade enkäter från 14 olika skolor i Sverige.

Enkäterna har besvarats av 54 kvinnor och 7 män. 59 personer har genomgått en lärarutbildning och 2 personer har inte genomgått en lärarutbildning. Antal medelår i läraryrket hos dem som besvarat enkäten ligger på 20,5 år.

Jobbat upp t.o.m. 5 år	15 personer
Jobbat mellan 10 och 20 år	14 personer
Jobbat mellan 21 och 30 år	18 personer
<u>Jobbat över 31 år</u>	<u>14 personer</u>
	Sammanlagt 61 personer

I stort sett alla som besvarat enkäten undervisar i alla de angivna ämnena. Övriga ämnen som angetts i hög grad är Bild, Idrott, Musik och Engelska.

33 personer arbetar i år F-3 och 26 personer arbetar i år 4-6. Två personer har svarat att de arbetar i år 1-6.

Av de inkomna enkäterna har 12 stycken fyllts i av lärare verksamma på en skola i en storstad, 26 stycken i en mindre stad och 23 stycken i ett litet samhälle på landsbygden.

På frågan om personen använder sig av utomhusmiljön i undervisningen (fråga 7), har 56 personer svarat JA och 5 personer svarat NEJ.

De som svarat JA på fråga 7 har alla fyllt i på vilket sätt de använder sig av utomhusmiljön i undervisningen, och varför de bedriver undervisning utomhus (Bilaga 3). Som svar på vilket sätt de använder sig av utomhusmiljön i undervisningen skriver 14 personer att de har utedag, utepass eller liknande som en återkommande del i undervisningen. En del en gång i veckan och en del varannan vecka eller en gång i månaden. Ett par personer nämner att det finns skolskog som man går till. Flera personer nämner att de jobbar med uppgifter i matte och med naturstudier av bl.a. träd,

växter och djur. Som svar på varför de bedriver undervisning utomhus nämner många konkretisering, frisk luft, rörelse, att barn behöver vara ute/mår bra av att vara ute och för att barnen ska få röra på sig.

Då det gäller fråga 8 om vilka alternativ som upplevs som hinder för att genomföra undervisning utomhus, har alternativet "För stora grupper" fått flest nummer 1, dvs. att det upplevs som störst hinder bland de som fyllt i enkäten. Som nummer två kommer "För få vuxna" och därefter kommer "tidsbrist", "transportproblem", "brist på pengar" och "skolans läge". De som fått lägst prioritet som hinder är "eleverna lär sig för lite när undervisningen sker utomhus" och "inget intresse från elevernas sida".

Alternativen "tidsbrist" och "brist på pengar" har båda två kunnat förtydligas av den ifyllande. Det som har fyllts i här är följande:

Tidsbrist, med avseende på

- andra "skolaktiviteter"
- passa mattider, busstider, andra lärare har klassen
- det är så mycket som ska in under en skolvecka
- avbrott för idrott, musik, slöjd
- långa gångavstånd
- hur schemat är planerat
- att hinna med allt annat, basämnena
- allt annat som "ska" hinnas med
- planering av verksamheten

Brist på pengar, med avseende på

- att kunna åka iväg till tex havet och annan typ av skog
- skolans läge
- materiel
- bussresor
- tex transporter, material
- att transportkostnaden blir så stor
- inga resor till naturmuseet, stranden, hembygdsmuseet, eller till entréavgifterna
- transporter
- besök i staden
- material mikroskop o.dyl.

6 personer har angett alternativet "annat" som hinder. De har då angett följande:

- att annat prioriteras
- jag har själv dåliga kunskaper (eller intresse?!!) för att genomföra trevliga, bra och lärorika uteaktiviteter, särskilt när det handlar om naturkunskap
- det är inte alltid utomhusaktiviteter stämmer in med de teman vi läser
- mitt eget intresse att vara ute
- prioriteringsfråga
- det finns hos oss inga egentliga hinder att förlägga undervisning utomhus. Det skulle i så fall vara brist på intresse från lärarens sida.

13 personer har inte fyllt i någon av alternativrutorna i fråga åtta. 5 av dessa personer har skrivit vid sidan av, eller som eventuella övriga kommentarer kring ämnet, att de inte upplever de angivna alternativen som hinder och inte heller ser några andra hinder till att ha undervisning utomhus.

Nästan hälften av personerna som fyllt i enkäten har skrivit till något under ”Eventuella övriga kommentarer kring ämnet”. Jag har valt att ta med några av kommentarerna här.

”När jag arbetade i förskoleklass var skogsutflykter stående inslag, både med fri lek och planerade aktiviteter. På lågstadiet finns många fler ”skolaktiviteter” att ta hänsyn till som gör det svårare att ha ”lediga” för el. eftermiddagar. Men med planering borde vi kunna vara ute mer och det skulle gagna barnen. Denna enkät blev en påminnelse.”

”Man måste få föräldrarnas samtycke för att det skall bli bra. Eleverna skall klä sig lämpligt, riktigt.”

”Ointresse från eleverna får man ta som en utmaning och aktivera eleverna, göra ämnet intressant. Motiverar man inte varför man är ute så springer eleverna kanske bara runt och lär inte mycket av det man vill de ska lära.”

”Vi gör så gott vi kan. Det finns en liten skog ganska nära skolan. Dit går vi ofta. Men där rastar många sina hundar.....”

”Vissa ämnen som ”matte” passar inte att bedriva utomhus för barnen lär sig för lite.”

”Svårt att bara dra iväg spontant till skogen. Dels är man beroende av andra, ska in i varandras klasser osv. Dels är alltför många barn fel klädda och skodda för att traska ut i naturen utan förvarning.”

”Vår skola ligger i centrala staden. För att komma ut i naturen behövs buss. Ska vi promenera tar det tid. Då behöver vi heldagar. Det gör vi givetvis då o då.”

5.2.1 Egen sammanställning av de som svarat Nej på fråga 7

Av dem som har svarat att de inte använder sig av utomhusmiljön i undervisningen är 4 kvinnor och 1 man. Alla har genomgått en lärarutbildning. Dessa fem har arbetat som lärare i 15, 21, 29, 37 och 38 år. 3 av dem undervisar i alla ämnen, 1 i alla ämnen förutom matematik och 1 undervisar i bild och social kompetens. 4 personer arbetar i år 4-6 och 1 person i år 1-3. 2 personer är lärare på samma skola i en mindre stad och 3 personer är lärare på skolor i små samhällen på landsbygden (varav två av dessa på samma skola).

Av dessa fem har 1 person svarat ja på frågan om personen skulle vilja arbeta med undervisning utomhus. 3 personer har svarat nej på denna fråga, varav en har skrivit till ordet delvis ovanför nej-rutan. 1 person har satt ett kryss mitt emellan ja- och nej-rutorna.

Som hinder har 1 person angett alternativ ”annat”. Där har personen fyllt i ”Svårt att hitta på saker” som hinder. 1 person har angett ”tidsbrist, med avseende på övriga arbetsuppgifter jag har” som främsta hinder, och ”För få vuxna” som andra hinder.

1 person har utan rangordning angett ”tidsbrist”, ”transportproblem” och ”brist på pengar” som hinder.

1 person har utan rangordning angett "tidsbrist, med avseende på allt annat", "transportproblem" och "brist på pengar, med avseende på transport" som hinder.

1 person har inte fyllt i någonting på denna fråga. Ingen av dessa personer har skrivit något under "Eventuella övriga kommentarer kring ämnet".

6 Diskussion

När jag sände ut enkäter till skolor i Sverige, som underlag för min tredje frågeställning, skickade jag ut 150 stycken till 25 olika skolor med förhoppning av att åtminstone få tillbaka hälften. Jag fick tillbaka 61 stycken från 14 olika skolor, så det blev ungefär som jag räknat med. Ett ganska stort bortfall, men trots detta anser jag att jag har ett tillräckligt stort underlag för att kunna diskutera kring varför lärare undviker att bedriva undervisning utomhus. Däremot var det så att av de elva skolor som jag inte fått tillbaka enkäter från ligger sex stycken i större städer. Det här har förstås inverkat negativt på underlaget eftersom det har blivit en skev fördelning av skolor som är belägna i samhällen på landsbygden eller i mindre städer kontra skolor belägna i storstan. Eftersom jag innan jag skickade ut mina enkäter hade föreställningen att lärare på skolor belägna i storstan inte använder sig av utomhusmiljön i undervisningen i samma grad som lärare på skolor i mindre städer och samhällen på landsbygden, hade det varit intressant att kunna jämföra och se om så verkligen är fallet.

Jag hade inte räknat med att få tillbaka så många enkätsvar där läraren fyllt i att han/hon använder sig av utomhusmiljön i undervisningen. Detta var förstås positivt. Men så här efteråt tycker jag att jag borde ha haft lite mer nyanserade svarsalternativ på fråga sju. Till exempel Ja, regelbundet/Ja, ofta, Ja, sällan och Nej. Även om det i många fall framgår av följdfrågan ”på vilket sätt använder du dig av utomhusmiljön i undervisningen” hur ofta man är ute så gör det inte det i alla fall. Då är det svårt att veta om personen har fyllt i att man använder sig av utomhusmiljön i undervisningen, men kanske bara någon enstaka gång när man till exempel läser om träd, och det var ju inte riktigt det jag var ute efter.

6.1 Skolor som arbetar med utomhuspedagogik

Varför satsar allt fler skolor på att arbeta med utomhuspedagogik? Jag har under undersökningens gång fått intrycket av att det finns en del eldsjälar ute på skolorna som drar igång arbetet med utepass och utedagar, anlägger skolträdgårdar och drar iväg till skolskogen. Lärare börjar på eget initiativ också att utbilda sig till ”utepedagoger” genom att gå kurser i utomhuspedagogik. Initiativet kommer enligt min undersökning alltså främst från lärarna. Det verkar inte alltid finnas något intresse för just utomhusverksamheten hos rektorerna. Jag har bara fått in två svar från rektorer – de andra jag har skickat till har överlämnat åt lärarna att svara eller inte svarat alls. Men från de rektorer jag fått in svar har båda varit engagerade. Även under mina intervjuer (varav vid en intervju rektorn var närvarande) har rektorerna framstått ha haft en betydelsefull roll vid utvecklandet av utomhuspedagogik som arbetsätt på skolan.

6.1.1 Pedagogiska skäl

Jag tycker att de pedagogiska skäl som kommit upp väl motsvarar de viktigaste pedagogiska skäl som tas upp bl.a. i Dahlgren och Szczepanski och i den övriga litteratur jag har läst inom ämnet utomhuspedagogik. Bland de pedagogiska skäl som jag har fått ta del av under intervjuer och genom e-mail-kontakt (och även genom enkätsvar) framkommer många gånger att barnen får lära sig med hela kroppen och med alla sinnen. Att det främjar barnens motoriska utveckling och att det är bra för den

sociala träningen. Många har också angett att man bedriver utomhusundervisning när man läser om saker som finns utanför klassrummet för att inlärningsituationen ska bli konkret och verklig. Jag tycker att lärarna som jag har intervjuat och som har fyllt i enkäterna har varit medvetna om de pedagogiska fördelarna med att bedriva utomhusundervisning. I vissa fall behövdes det en påminnelse (som läraren som skrev att ”denna enkät blev en påminnelse”), men så är det väl ofta med det vi arbetar med. Efter ett tag blir allt så invant så vi inte längre reflekterar över varför vi gör saker och ting. Det är därför det är så viktigt tror jag att det förs diskussioner ute på skolorna om vad som är kunskap och hur vi lär oss. Frågor som Vad är skolan till för? Vad är det vi vill att eleverna ska kunna när de har gått ur grundskolan? och Hur lär sig eleverna detta bäst? hör verkligen hemma i en sådan diskussion.

6.1.2 Mål med att använda sig av utomhuspedagogik

Jag har inte fått tag i särskilt många nedskrivna mål för arbetet med utomhuspedagogik ute på skolorna. Men några av skolorna arbetar nu för att formulera och skriva ner mål för detta. De nedskrivna mål som jag har fått in (från en skola i Norge och en i Sverige) har handlat om miljöarbete – t.ex. att eleverna ska visa respekt för allt levande och uppträder miljövänligt i vardagliga situationer, samt att eleverna ska utvecklas till goda samarbetare och lära sig visa omsorg om varandra.

6.1.3 Läroplanen och utomhuspedagogik – jämförelse Sverige och Norge

När jag har tittat på läroplanen tycker jag att det finns många skäl till att arbeta med utomhusundervisning i den. Till exempel står det att leken har en stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper, att eleverna ska visa respekt för såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv och att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjlighet att arbeta ämnesövergripande. Det är förstås alltid en tolkningsfråga när det gäller formuleringarna i läroplanen, men jag tycker alltså att det på flera ställen finns stycken som man som lärare kan använda sig av för att argumentera för arbetssättet med utomhusundervisning. Detta kan kanske i vissa fall behövas i fall föräldrarna verkar skeptiska eller liknande. Men ännu tydligare är det i den norska läroplanen där det faktiskt står att man ska använda sig av närmiljön och naturen i undervisningen.

I riksdagen diskuterades det den 5 februari 2001 om att utreda möjligheterna till utomhuspedagogik i översynen av läroplanen. Utbildningsminister Thomas Östros sa sig då inte beredd att centraldirigera detta men sa att han gärna ville se att den här typen av verksamhet utvecklas framöver. Östros sa bland annat följande:

”Ansvarsfördelningen på skolområdet innebär att staten formulerar övergripande mål och resultatkrav medan kommunen har det direkta ansvaret för verksamhetens bedrivande. Det finns inte några hinder i skolförfattningarna för att bedriva undervisning utomhus. Kommuner och andra skolhuvudmän har således i dag alla möjligheter att lägga in sådana inslag i utbildningen.” (Snabbprotokoll 2001/02:63)

6.2 Orsaker till att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus

De främsta hinder för att ha undervisning utomhus, som framkommit bland alla lärare som fyllt i enkäten, är att det är för stora grupper och för få vuxna. Jag tror, liksom Brügge och Szczepanski (1999) om lärarrollen i uterummet, att detta hänger samman med en osäkerhet över sig själv som pedagog i en ny miljö. Inne i klassrummet är situationerna invanda, men när man kommer ut är man rädd att mista kontrollen över vad som sker. Det är klart att ska man ge sig iväg långt bort från skolan med klassen är det för säkerhetens skull bra att vara flera vuxna, men om man håller sig i närheten är kanske detta inte lika nödvändigt. Det handlar om att våga lita på sig själv som pedagog och framför allt kanske att lita på eleverna och att de klarar av att arbeta mer självständigt utomhus. Jag tycker som en lärare som i enkäten skrev att ”motiverar man inte varför man är ute så springer eleverna kanske bara runt och lär inte mycket av det man vill att de ska lära”. Det är vi som pedagoger som måste göra ämnet intressant så att eleverna blir motiverade att söka kunskap och vilja lära sig. Men visst vore det lättare att ha en grupp på max femton elever när vi ska ge oss ut i samhället eller ut i skog och mark. Men jag tycker inte att detta får vara ett för starkt skäl för att inte våga gå ut med eleverna.

Flera lärare har angett tidsbrist, med avseende på ”allt annat som ”ska” hinnas med”, ”andra skolaktiviteter” och ”att hinna med allt annat, basämnen” som hinder för att genomföra undervisning utomhus. Det här tycker jag visar på att vi lärare fortfarande till stor del är fast vid inställningen att till exempel matematik är något som barnen lär sig i matematikböckerna, eller att för att lära sig om Gustav Vasa måste barnen läsa kapitel 5 i historieboken. Dahlgren och Szczepanski (1999) skriver att vi i skolan bygger lärandet främst på texter (boklig kunskap) och mera sällan på förstahandsupplevelser. Detta menar författarna är ett metodiskt problem som vi med hjälp av utomhuspedagogiken kan komma till rätta med, där den grundläggande idén är att skapa förutsättningar för konkreta upplevelser i uterummet. (s 25) Nu är det kanske svårt att få en förstahandsupplevelse av Gustav Vasa, men man kan till exempel leva sig in i livet på 1500-talet genom att skapa en miljö utomhus eller besöka ett museum där det finns miljöer som återger detta. När det gäller matematiken finns det många skapade problem i matteböckerna som skulle vara bättre att utföra konkret utomhus (och inomhus också för den delen). Därmed inte sagt att vi helt ska frångå läroböcker i alla ämnen, men att det kan vara bra att som lärare få en annan inställning till läroböckernas roll i inlärningsprocessen. Att se läroböckerna som ett komplement i undervisningen och som en resurs att söka fakta i. På så vis kommer vi förhoppningsvis ifrån att vi ser det som ett misslyckande om eleverna inte har hunnit läsa hela läroboken från pärm till pärm när läsåret går mot sitt slut.

Av de fem lärare som har fyllt i nej på fråga sju i enkäten, d.v.s. att de inte bedriver undervisning utomhus, arbetar fyra i skolår 4-6. Visar detta kanske på att det är så på skolorna att utomhusundervisningen avtar ju högre upp i skolåren vi kommer? Det är självklart ett för litet underlag för att fastställa detta påstående men jag tror ändå, även av egen erfarenhet, att det faktiskt kan vara så. Om varför det kanske är så ska jag inte gå in på i det här arbetet (även om jag tycker att det är intressant) men jag tror att det har att göra med att det i skolår 4-6 blir viktigare med ämneskunskaper och att lärare stressar upp sig inför de mål som ska uppnås. Återigen kommer vi till det att vi lärare tror att eleverna lär sig saker bäst om de läser det i läroboken.

Den lärare som har svarat ja på att hon skulle vilja arbeta med undervisning utomhus har angett "tidsbrist, med avseende på övriga arbetsuppgifter jag har" som främsta hinder. Det tar tid att planera, och särskilt om man ska ge sig på att planera för saker som man aldrig har gjort på det viset tidigare. Här krävs det kanske att man får möjlighet att gå en kurs eller får hjälp till planeringen av någon som är mer erfaren inom området (till exempel från Naturskolan).

Vad kan vi då göra för att fler lärare ska kunna arbeta mer med utomhusundervisning? Jag tror att de flesta är överens om att barn mår bra av att få vara mer ute och få röra sig mer. Jag tror att ett sätt är att inte försöka för mycket redan från starten, utan börja lite smått med att försöka komma ut på skolgården och kanske utöka möjligheterna för att arbeta med olika ämnen, teman och projekt där. När väl steget tagits ut på skolgården är det också närmare till andra platser som kan användas i inlärningsituationer. Alla skolor har inte samma möjligheter att nyttja naturen i närområdet – skolor som ligger mitt inne i en större stad har säkert ofta problem med trafik och att det är långt att gå till parker eller grönområden. Däremot har man säkert närmare till andra platser och företag m.m. som kan användas i undervisningen.

6.3 Sammanfattande kommentar

Är det inne att arbeta med utomhuspedagogik? Ja, jag tror att det ligger i tiden. I dagens samhälle där läkare slår larm om att allt fler barn är överviktiga och vi alla rör mindre på oss och är ute i friska luften mindre än förut, är det verkligen på tiden att göra någonting åt detta. Inte minst i skolans värld. Men utomhuspedagogik handlar också om mycket mer än att komma ut i skog och mark. Det handlar främst om att uppleva verkligheten med alla sina sinnen och att utgångspunkten för själva lärandet är den direkta upplevelsen. Det handlar om meningsfull kunskap. Skolor satsar på att arbeta med utomhuspedagogik för att de ser många pedagogiska fördelar med detta arbetssätt. Jag tycker att det framgår i min undersökning att de flesta lärare som bedriver undervisning utomhus är medvetna om varför de gör det. Det är inte bara en trend de hakar på.

Jag har inte fått tag i speciellt många nedskrivna mål för arbetet med utomhuspedagogik ute på skolorna. Men flera skolor jobbar med att skapa arbetsplaner för sitt arbetssätt där också mål för arbetet ska finnas med.

Orsaker som ligger bakom att lärare undviker att bedriva undervisning utomhus är bland annat att det är för stora grupper och för få vuxna. Men det handlar också om att det saknas intresse eller kunskap från lärarens sida, och att det finns en rådande inställning till att basämnen inte går att lära sig utomhus – att man ser på uteaktiviteterna som något utöver det som eleverna ska lära sig i skolämnen. Som en bonus. Att det är för få vuxna och för stora elevgrupper är ett problem i skolan över huvud taget och är något som måste åtgärdas. Men att få intresse för, och få kunskap om, ett arbetssätt där eleven sätts i fokus och får använda alla sina sinnen i en verklighetsbaserad inlärningsituation, är upp till rektor och lärare på den enskilda skolan att ta initiativ till. Och det tror jag att allt fler skolor kommer att göra.

7 Avslutning

Jag har tyckt att det har varit väldigt intressant att göra det här examensarbetet. Jag har lärt mig otroligt mycket – både inom ämnet och om att göra en vetenskaplig undersökning, vilket är en hel vetenskap i sig... Tack till min handledare Johan Nelson som har hjälpt mig med detta, trots en del försvårande omständigheter som några hundra mils avstånd för med sig (tur att det finns e-mail).

Jag skulle vilja tacka alla jag har intervjuat och haft kontakt med på annat sätt, både i Norge och i Sverige, för att ni har varit så tillmötesgående och positiva. Det känns mycket bättre att gå ut i yrkeslivet med en bra bild av skolan som positiv och utvecklingsvillig, än med den negativa bild som framlagts i media under de senaste åren. Så tack till alla er lärare och rektorer som vågar och vill satsa på det ni tror på och brinner för! Jag hoppas att jag kommer bli en av er.

Referenser

Litteratur

Brügge, Britta och Szczepanski, Anders, 1999: *Pedagogik och ledarskap*. I: Brügge, Britta m.fl., *Friluftslivets pedagogik – för kunskap känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber. S. 23-44.

Dalhgren, Lars Owe och Szczepanski, Anders, 1997: *Utomhuspedagogik – Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Linköpings universitet: Skapande vetande.

Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement, 1996: *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97)*

Grahn, Patrik, Glanz, Mats, och Hedberg, Per, 1999: *Tätortsnära friluftsliv*. I: Brügge, Britta m.fl., *Friluftslivets pedagogik – för kunskap känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber. S. 161-180.

Hartman, S.G., 1995: *Lärares kunskap – Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Linköpings universitet: Skapande vetande.

Jordet, Arne N, 1998: *Nærmiljøet som klasserom – uteskole i teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Patel, Runa och Davidson, Bo, 1994: *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Läraryrket, 1996: *Pedagogisk uppslagsbok – från A till Ö utan pekpinna*. Stockholm: Läraryrket förlag, Informationsförlaget.

Quennerstedt, Mikael, Sundberg, Marie och Öhman, Johan, 1999: *Friluftsliv, hälsa och livskvalitet*. I: Brügge, Britta m.fl., *Friluftslivets pedagogik – för kunskap känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber. S. 181-192.

Sandell, Klas, 1999: *Naturnära friluftsliv – en miljöpedagogik*. I: Brügge, Britta m.fl., *Friluftslivets pedagogik – för kunskap känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber. S. 193-205

Socialstyrelsen, 2001: *Folkhälsorapport 2001*.

Strömquist, Siv, 1998: *Uppsatshandboken*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Information över nätet

Snabbprotokoll 2001/02:63 Tisdagen den 5 februari kl. 14.00-16.23, 18.00-21.58
(2002-09-25)

www.riksdagen.nu/debatt/0102/prot/63/HTFRAME.HTM

www.naturskolan.lund.se (02-09-27)

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet 1994, Lpo94 (2002-09-25)

www.skolverket.se

Skolor med utomhuspedagogik i Tromsö-området hämtade på kommunens hemsida
(2002-10-13)

www.tromso.kommune.se

Arena Förskolan/skolan, Nilsson, Paula och Söderström, Margareta: ”Utevistelsens betydelse för barns hälsa, inlärning, motorik och koncentrationsförmåga” (2002-09-25)

www.bli.fysisktaktiv.nu/dnload/abstracts/pdf

Bilaga 1

Tromsö 2002-10-06

Hej!

Jag heter Malin Adelsköld och jag studerar till grundskollärare 1-7 SvSO på lärarhögskolan i Malmö. För närvarande läser jag två kurser på lärarhögskolan i Tromsö samtidigt som jag skriver mitt examensarbete inom ämnet utomhuspedagogik.

Enligt uppgifter på er skolas hemsida framgår det att ni arbetar med utomhuspedagogik på skolan. Jag skulle därför bli väldigt glad om ni har tid att svara på några frågor som ligger till grund för en del av mitt examensarbete. Jag vore tacksam om ni kan svara på frågorna via e-mail, men jag kan självklart skicka ner ett frankerat svarskuvert om det skulle vara enklare för er (hör då bara av er via e-mail).

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Malin Adelsköld

ma7807@hotmail.com

Adress: Strandvn 119 A: 5204
9006 Tromsö
NORGE

tel. 0047-776 88 150

Frågor:

1. Hur länge har er skola arbetat med utomhuspedagogik?
2. Vilka pedagogiska skäl ligger bakom det att ni på er skola använder er av utomhuspedagogik?
3. Har ni nedskrivna mål för användandet av utomhuspedagogik? Hur ser de i sådana fall ut?

Bilaga 2

Hej!

Jag heter Malin Adelsköld och jag studerar till grundskollärare (1-7 SvSO) på lärarhögskolan i Malmö. Jag gör en undersökning om förekomsten av utomhuspedagogik på skolor runt om i Sverige. Undersökningen är en del av mitt examensarbete om utomhuspedagogik.

Jag skulle bli glad om du kan dela ut enkäterna som jag skickar med till en lärare i varje årskurs (år 1-6). Det vore bra om jag kunde få tillbaka enkäterna *senast* den 11 november.

Jag bifogar ett frankerat svarskuvert så att det inte ska innebära några kostnader för er att sända de ifyllda enkäterna till mig. (För närvarande befinner jag mig i Tromsö där jag läser två kurser på lärarhögskolan samtidigt som jag gör mitt examensarbete).

Stort tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Malin Adelsköld
Strandvn. 119 A: 5204
9006 Tromsö

ma7807@hotmail.com

Hej!

Jag heter Malin Adelsköld och jag studerar till grundskollärare (1-7 SvSO) på lärarhögskolan i Malmö. Jag gör en undersökning om förekomsten av utomhuspedagogik på skolor runt om i Sverige. Undersökningen är en del av mitt examensarbete om utomhuspedagogik.

I enkäten använder jag mig av begreppen *utomhusmiljö* och *undervisning utomhus*, och med detta menar jag undervisning ute i "friska luften". Det handlar alltså om att bedriva undervisning på skolgården, i bostadsområdet, på stan, i parken eller ute i skog och mark.

Jag vore väldigt tacksam om du kunde ta dig tid (vet ju att det är ont om den varan för lärare) och svara på medföljande enkät! Det är väldigt viktigt för min undersökning att jag får in så många besvarade enkäter som möjligt.

Tack på förhand!

/Malin Adelsköld

Om du svarat Nej:
Skulle du vilja arbeta med undervisning utomhus? Ja Nej

8. Är det något/några av följande alternativ som du upplever som hinder för dig att genomföra undervisning utomhus? **Rangordna de alternativ du anser stämma så att nummer 1 blir det du upplever som störst hinder för dig!**

- för stora grupper
  - för få vuxna
  - tidsbrist, med avseende på_____
  - eleverna lär sig för lite när undervisningen sker utomhus
  - skolans läge
  - transportproblem
  - brist på pengar, med avseende på_____
  - inget intresse från elevernas sida
  - annat:_____
- _____
- _____

9. Eventuella övriga kommentarer kring ämnet:

_____

_____

_____

_____

Tack för din medverkan!

Bilaga 3

Svar på frågan i enkäten om **på vilket sätt man använder sig av utomhusmiljön i undervisningen:**

Utflykter m. biologi, gruppövningar + olika idrottsdagar.

Senaste tillfället tema ”vatten”, vi samlade bl a in vattendjur och studerade dom sedan inomhus!

Idrottsundervisningen t.ex. orientering. Utflykter i skogen NO/idrott

Vi går till skogen för att leka och iakttä årstidernas växlingar. Studera vanliga växter, insekter, spår efter djur. Ibland en promenad eller tipspromenad, bara för att komma ut och röra på oss.

Utedag

På idrotten förlägger jag så ofta jag kan aktiviteten utomhus. Även i de andra ämnena är vi ute ofta. T.ex. går vi till skogen och har lektioner.

Naturiakttagelser

NO, Matematik, Idrott, Bild

Vi har en ”utedag” varje vecka – 40-80 min utomhus. Varierat innehåll – lekar, naturkunskap, bild, kartan/orientering eller bara går en runda.

I idrotten har vi mycket Idrott ute. Temadagar

Vi arbetar med utedagar varje vecka året runt. Vi anknyter till det vi upplevt utomhus i undervisningen. Det finns många aktiviteter som gör undervisningen mer konkret när man tar utomhusmiljön till hjälp.

matematik

Schemalagt utepass varje vecka med promenader, lekar, naturstudier, matte, motion, bärplockning (svamp). Orientering, skidor, skridskor.

Matte ute, Lokalsamhället, naturstudier mm.

SO/NO-undervisning Naturen – samla
Geografi/kartkunskap
I matematikundervisningen NO – SO

Naturstudier Idrott

När man pratar om naturen, går man givetvis ut och tittar. Stadsvandring gör vi när vi läser om vår stad. Havet besöker vi. Bondgård.

När vi pratar och läser om träd, växter.

Naturstudier, promenad (en gång i veckan)
odlingslott idrott

Idrotten OÄ (Historia kartkunskap Biologi)
Social träning (samarbetsövningar + lekar)

Idrott Vissa biologilektioner

Idrott SO NO Matematik

Vi tar motionspromenader 1g/vecka. Då tittar vi på naturen, träd, växter, fåglar och insekter m.m.

Bas i no-arbetet är naturen i närmiljön. Även viss matte, svenska, SO gör sig bäst utomhus.

Går ut i närområdet och tittar på det vi just talar om i biologin. När vi läser om Visby går vi självklart in till staden och tittar på hus och ruiner. Lantgårdens djur – besöker vi en bondgård.

Studerar växter, djur, i närområdet

Närmiljön (i samband med ”samhället”, ”kartan”, ”trafik” m.m.). Skolskogen för naturstudier o social samvaro (lekar m.m.) Sjö o å för vattenstudier.

Rörelseträning, biologi, samarbetsövningar, cykelturer i hembygden (kartkunskap), Klassens timme.

Periodvis beroende på arbetsområde. Även för lek och gemenskap.

Så fort vi kan vara ute så är vi det. Vi har bild, no, samhällskunskap, matte, lek och rörelse.

Vi har en skolskog som vi ofta går till.

Utedag

Ev. tipspromenader av ämnen barnen arbetat med. Undervisning av natur/djur.

Vi har pratat mycket om kroppen och då har vi tex. lyssnat på ljud, luktat på saker, och letat upp olika saker som känns olika.

Tipspromenader m.m. På bilden har vi ritat av saker.

Skolgården – lek. Vi har dessutom en ”skolskog” som vi besöker regelbundet för lek, social samvaro, biologi, matematik, friluftsliv, motorik

Varje fredag e.m finns vi F-3 utomhus. Vi arbetar med matte, SO-NO-ämnena och hälsofrämjande.

Det är inte så ofta men ex friluftsliv, biologi, ma (ex mäta, uppskatta avstånd, stega, geometriska former).

När vi studerar naturen så har vi skogen nära och då är vi i skogen och hämtar material.

Natur Rörelse Grupp/Team övning Vi går ut i skogen varannan vecka där vi behandlar olika teman kring djur, natur miljö. Vi har ca 1.5 km till ”vårt” ställe vid en bäck o. en g.a tall.

Elevers val. Tema, Naturstudier, Mätningar Bildlektioner och naturligtvis idrott, Trafik. Samhällskunskap (t.ex. bostäder, hus), Historia (lämningar av t.ex. gravar grunder)

F.A. verksamheter och temaverksamheten

Det är inte ofta men försöker vid vissa tillfällen planera utomhusaktiviteter som anknyter till undervisningen. Matematik i naturen, skogsaktiviteter, lek, tipsfrågor, miljö, idrott – lekar – bild och form.

Vissa bildlektioner, matematik (längd), no – biologi (växter)

Vi har utedag 1 dag i veckan

Vi har fått extra resurser i form av två extra lärare. Därför kan vi ha en utedag i månaden. Den organiserar vi i samarbete med Naturskolan.

Vi letar saker i naturen. Matte; mäter, handlar, räknar saker Idrott Naturstudier
En dag i veckan har vi utedag. Vi har också 30 min ”hälsoprojekt” på vår skola då vi också är utomhus.

Jag undervisar på ”mellanstadiet”. Vi har varit ute regelbundet en eftermiddag varannan vecka från år 4 till 6. Vi har då oftast cyklat till en närbelägen skog. Eleverna har där fått vissa uppgifter som de ska lösa i grupp. Att bara vara ute och uppleva det är viktigt. Eget fika är ett viktigt inslag!

Var tredje vecka cyklar vi till någon lämplig plats. Bra motion ca 6 km tur o retur. Vi nyttjar naturen med förberedelse till orientering, spårövning mm. Studerar myror fåglar väster mm. Räknar i naturen mäter, skattar mm Målar med naturens färger blad, blommor, med färger. Simmar! Åker skidor o skridskor

Vi är ute i närliggande skogsområde. Naturiakttagelser, orientering, bad, användning av trangiakök, öppen eld, naturvård.

Närmiljön används i SO NO och bildämnet. Tar tillvara naturen som finns att forska i och undersöka.

Vi går ut ca 1 gång/vecka och arbetar med det ämne/tema som vi har just den perioden. T.ex. idrott, bild, svenska, No osv. Vi gör många av våra sociala övningar ute.

Vi har schemalagda ”utepass” (60 min) varje vecka. Vi följer årstidsväxlingar, har naturstudier, plockar bär o svamp, leker och fikar. Vi bygger ord av naturföremål, -räknar kottar o blad etc. Försöker hitta anknytningar till pågående tema.

Utepass en gång/vecka då vi har någon arbetsuppg. , leker och äter matsäck.

1 h i veckan har vi utepass.

Svar på frågan om **Varför man bedriver undervisning utomhus:**

En bra pedagogisk miljö. Lustfyllt.

Det är trevligt både för mig och eleverna. Vi har en mkt fin utemiljö.

Konkretisering, avbrott, frisk luft.

Varför vara inne? Barnen mår bra av att vara ute.

Speciellt de mindre barnen har ett naturligt stort rörelsebehov som ofta inte får utlopp annars. Det ökar koncentrationen när vi sedan jobbar inomhus. Det ger upplevelser att berätta om och arbeta kring.

Upplevelsen. Lära barn vistas i naturen. Hälsoaspekten.

Vår skola är en miljöskola och vi har det i vår profil.

För att barnen ska få vistas i naturen och få upptäcka dess mångfald.

Det ingår i skolans profil eftersom skolan har ett suveränt läge ”i skogen”.

Jag går just nu en utomhusdidaktik utbildning, 20 p, och har alltid själv varit ute mycket med barngrupper i arbetet och på fritiden. Jag tycker att man ska gå ut för att lära in, man lär sig mer genom en upplevelse, barn behöver mycket rörelse, färre konflikter, friskare barn m.m.

Det känns bra att vara nära det man arbetar med. Det blir konkret.

Det tillför undervisningen så mycket mer. Barnen hittar ofta nya kamratkontakter. Frihet under ansvar. Aktsamhet om naturen. Tränar deras uppmärksamhet.

Härlig miljö, stor tillgång, extra klassrum, miljöombyte. Bra för eleverna att få upp ögonen för allt det fina, om nu inte föräldrarna har lyckats innan.

Barnen och jag själv mår bra av att vistas ute, vi rör oss mycket och det finns mycket i undervisningen som lämpar sig för utemiljön, t.ex naturkunskap, mätövningar och forskningsarbete.

Därför att det finns mycket material och av intresse i naturen.

Det ger eleverna miljöombyte, andra impulser, frisk luft, motion. De får praktiskt uppleva saker genom att se och ta på, inte bara läsa om. Det ger bra skrivtillfällen att skriva om utedagen.

Att känna trygghet och trivas i naturen. Lära sig uppleva, iaktta samla och sortera samtidigt som vi har roligt i naturen. Lära sig förstå naturen. Lära sig hur människan påverkar naturen. Ta ställning om miljövård.

För att variera och konkretisera lärsituationen.

Dels för att undervisningen ska varieras och en del saker är lättare att utföra utomhus.

Barnen mår bra av det och de fungerar bättre inne i klassrummet.

Därför att det passar bättre till vissa saker, bättre att se t.ex. träd när de är i skogen eller ett flyttblock i verkligheten.

Det är en självklarhet att använda vår utomhusmiljö för att stärka barnen fysiskt och mentalt. Den ger den optimala möjligheten att kombinera viktiga inlärningsområden se ovan.

Det är bra att använda praktiken i undervisning.

Jag är ute då jag anser att det är bättre att göra uppg. ute eller jag tycker att eleverna behöver komma ut.

Det känns viktigt att arbeta dels utomhus och dels finns materialet på plats.

Upplevelser, använda alla sinnen, lära sig på olika sätt, stimulans av hjärnan.

Barnen kommer ut i friska luften och får röra sig samtidigt.

Barnen behöver vara ute. Vi har bra förutsättningar för det.

Lära sig om naturen. Möjlighet att röra sig. Frisk luft!

Det är det mest naturliga sättet att visa barn växter och djur. Rörelsebehovet är också mycket stort hos barnen.

Varför skulle jag inte göra det?! Att vara ute och göra saker är en naturlig sak som man gör oavsett om man är hemma eller i skolan. Frisk luft och större ytor är också att föredra före ett litet klassrum med dålig luft.

Konkret undervisning ifrån teoretiskt förberedd.

Ska man lära sig saker om natur och människor måste man vara i naturen.

Ett bra sätt att få undervisningen levande. Konkretisering. Barn behöver vistas ute mycket! Rörelse och trevlig samvaro i skogen är social träning.

Bättre att se växter och djur på "riktigt" i ett ekologiskt sammanhang.

Bäst och mest lärorikt att se växter bl.a. i dess rätta miljö.

Viktigt få med så många sinnen och intryck som möjligt vid inläring/"upptäckt" (av hur saker ligger till).

Bra att få frisk luft och se "på riktigt" och följa årstidsväxlingarna.

Frisk luft. Stora ytor.

För att studera växter/svampar o.dy.

Barn behöver vara ute mer och därför försöker vi bedriva undervisning utomhus. Det är ju naturligt med utomhusidrott men vi försöker även vara ute på andra timmar. (Ungefär hälften av idrottstimmarna bedrivs utomhus).

Jag trivs själv utomhus och vill framför allt att barnen ska uppleva naturen, se, lyssna, känna. I skolgårdens närhet!

Det är bättre att se saker i verkligheten än på bild. Allt som går att titta på utomhus försöker vi besöka.

Jag anser att det är en naturlig del av undervisningen. Det konkretiserar och visar tydligt för eleverna det vi pratar om inne i klassrummet.

För att arbeta med praktisk matte med hjälp av material från naturen och närområdet. För att barnen ska få röra sig.

Ombyte förnöjer. Ger nya möjligheter.

Nära till naturen, frisk luft, rörelse, praktisk undervisning, verklighetsanknytning.

Roligt, stimulerande, lärorikt, inspirerande för barnen.

Vi har ett hälsoprojekt på vår skola, ett idrottsspass 4 ggr/vecka och ett per vecka utomhus (då med olika innehåll).

Det är "naturligt".

Lära av naturen, frisk luft, lära att klä sig ha med matsäck.

Lättare att fånga intresset med "riktig natur" istället för att bara läsa i böcker.

Jag undervisar utomhus när det jag ska undervisa om finns utomhus. Eleverna gör också egna naturstudier i små grupper utan lärare (söker upplevelser själva – räknas kanske inte som undervisning...)

Att vara ute när gruppen är ny är bra för att lära känna varandra, det blir få konflikter och kreativa lekar ute i skogen.